

„Maria in stellis“ str. 585. Visoki relief je izdelal iz kararskega marmorja naš domači umetnik, kipar Alojzij Gangl. O tem delu se je nekoč izrazil pokojni kardinal Missia Ganglu: „Jaz rad priznavam, da je to pravi umotvor cerkvene umetnosti in želim Vam na tem polju mnogo sreče.“ Želim mu je tudi mi ter izbornega umetnika toplo priporočamo. — Svetličičevega „Zakletoga grajščaka“ nam je ilustriral g. Simon Ogrin na str. 600.—602. Po naši sodbi so te slike izmed najboljših del Ogrinovih. Menda je pomagala pri stvarjanju tudi ljubezen do Vrhnike: Ogrin je Vrhnčan, in Svetličič je bil deset let kapelan na Vrhniki... — Rejtán v varšavskem zboru (strani 632—633), slikal Jan Matejko (1833—1893). Slika nam predstavlja bureni prizor v državnem zboru v Varšavi l. 1773., katerega je sklical poljski kralj Stanislav Poniatovski, da bi ta zbor odobril l. 1772. dogovorjeno delitev Poljske. Zborovalo se je v znamenju terorizma. V zbornici je bilo vse polno oboroženih vojakov, po ulicah so bili nanešeni topovi, da bi takoj zadušili vsak upor zoper sklenjeno delitev. Poljaki so bili že preveč preplašeni in onemogli, da bi se uprli; državni zbor je delitev odobril ter se celo zahvalil sosednjim vladarjem za njih svojevoljno intervencijo. En sam rodoljub, Tadej Rejtán, je imel pogum, da se je protivil toliki sramoti, pa podkupljeni njegovi tovariši so nanj planili ter ga vrgli na tla; a ko se je zopet dvignil, odpravili so ga iz Varšave. Šel je na kmete, na svoje posestvo, kjer se mu je od žalosti omračil duh. V tem dušnem stanju si je zadal sam smrt, prerezal si je s steklom trebuh. — Župna cerkev v Kočevju (stran 637.) Kdor je potoval kdaj skozi Kočevje, se je čudil siromašni župni

cerkvi, ki se pač ni vjemala z velikim napredkom v mestu. Cerkev sv. Fabijana in Sebastijana ob Rinži pa tudi ni bila izpočetka župna cerkev, temveč le preprosta kapelica. Župna cerkev sv. Jerneja je stala sredi sedanjega pokopališča. Zob časa pa je glodal ob njenih zidinah, dokler je ni dal podreti dekan Novak l. 1872. Že od l. 1791 je bila izvoljena za župno cerkev nekoliko povečana cerkvica sv. Fabijana in Sebastijana; za župnijo, ki šteje ok. 6000 duš, je bila ta cerkvica gotovo mnogo premajhna. To so uvideli vsi domačini, zlasti je ta nedostatek bridko občutila duhovščina. Dekan Novak se ni upal pričeti z akcijo za novo cerkev, ker se je bal velikih stroškov. Njegov naslednik Josip Krese je pa zastavil vse svoje moči, da bi čim prej dozidal nov božji hram. Za to delo je bilo treba najprej lepega načrta. Načrt je izvršil slavni stavbar Friderik baron Schmidt l. 1887. Ta znameniti mož je bil rojen v Frickenhofnu na Virtemberškem l. 1825. Že l. 1843 je sodeloval pri dovršitvi kolinskega doma. Tu se je vnel za gotiko in se popolnoma vanjo ugloobil. Pri tej krasni zgradbi je imel priliko pregledati vsakovrstno delo in razne stopinje vsakega oddelka. Utopil se je v stavbinske, zidarske in kiparske načrte in je hkrati gledal vso zgodovino nastajajočih delov te znamenite stavbe. L. 1856 je napravil v Berlinu stavbarski izpit. Avstrijska vlada ga je poslala l. 1858. v Milan, da bi sodeloval pri prenovljenju lepega milanskega doma, ki je tudi gotiška zgradba, pa je izvršena v drugi smeri. Uprav ta razlika je na Schmidta kaj ugodno vplivala in prebila v njem tesnosrčno ograjo strogih oblik nemške gotike. To je povod, da je postal Schmidt začetnik moderne uporabe gotiških oblik. L. 1859. je prišel za profesorja na dunajsko akademijo. L. 1864. je dovršil stolp sv. Štefana.

Schmidt se je proslavil z mnogimi veličastnimi stavbami, cerkvenimi in svetnimi. V Avstriji je napravil načrte za cerkve oo. lazaristov na Dunaju, v Gradcu in Neu-Währingu, za cerkev Jezusovega Srca v Kolinu, za akademijsko gimnazijo in novo mestno hišo na Dunaju, itd. Za svoj poklic je vnel več učencev in z njimi ustanovil svojo stavbarsko šolo. Deloval je tudi za ohranitev in popravo avstrijskih umetnin. V svoji starosti se je nagibal, prej tako vneti gotik, k romanskemu slogu in kočevska cerkev je dokaz, kak veččak je bil Schmidt tudi v romanskem slogu.

Ko je bil načrt izdelan, je bilo treba ljudstvo navdušiti za izvršitev nove cerkve. Stroški so bili preračunjeni na ok. 100.000 gld. Ta veliki znesek pa je bil zavora, da se ni moglo z delom pričeti. Stavbeni odbor je imel mnogo posla, preden se je mogel lotiti zidanja. Stavbar Schmidt je v tem času umrl (1891), in dekan Jos. Krese se je preselil s tega sveta, prav ko se je jela dvigati cerkev iz tal (1901). Njegov naslednik, dekan Ferd. Erker, je delo krepko pospeševal. Schmidtov učenec, dunajski arhitekt Avgust Kirstein, je vodil delo, tvrdka Faleschini-Schuppler pa je prevzela zidanje. Letos 19. julija je posvetil knezoškof ljubljanski, dr. Anton Bonaventura Jeglič, dovršeno stavbo.

Cerkev je zidana v romanskem slogu. Zunanje stene so iz lomljenega kamena in neometane. Pročelje krasita dva zvonika, s križem vred visoka ok. 53 m. Cerkev je zunaj dolga 50 m in široka 22-80 m, srednja ladija sama 10 m. Veliki oltar je ciborijski oltar s krasnimi stebri.

Lepa lega ob Rinži, velika, trdna a vitka stavba, napravlja kaj ugoden vtisk in je najlepši kras vsemu kočevskemu mestu.

Družba sv. Mohorja šteje letos 76.058 udov, to je 3988 manj kakor lansko leto, ko smo bili dospeli do prečastnega števila 80.046 udov. Po posameznih škofijah, oziroma krajih, je število sledeče:

1. Goriška nadškofija	8301 (— 396)	udov
2. Krška škofija	6205 (— 360)	"
3. Lavantinska škofija	23293 (— 2115)	"
4. Ljubljanska škofija	30398 (— 915)	"
5. Tržaško - koperska škofija	4048 (— 220)	"
6. Sekovska škofija	560 (+ 4)	"
7. Somboteljska škofija	306 (— 40)	"
8. Zagrebška nadškofija	423 (— 23)	"
9. Senjska škofija	188 (— 5)	"
10. Poreška škofija	102 (— 30)	"
11. Djakovška škofija	63 (— 3)	"
12. Bosna	214 (— 15)	"
13. Videmska nadškofija	175 (— 8)	"
14. Razni kraji	472 (+ 50)	"
15. Amerikanci	1119 (+ 137)	"
16. Afrika in Azija	191 (— 51)	"
Skupaj	76058 (— 3988)	udov.

Ta razkaz nam kaže, da smo po treh pokrajinah napredovali; zlasti so se odlikovali Amerikanci, ki štejejo 137 udov več kakor lansko leto. Po raznih krajih je 50 udov več, v sekovski škofiji 4. — Nazadek se kaže po škofijah, oziroma krajih: Lavantinska 2115, ljubljanska 915, goriška 396, krška 360, tržaško-koperska 220, Afrika in Azija 51, somboteljska 40, poreška 30, zagrebška 23, bosniška 15, videmska 8, senjska 5, djakovska 3. — V družbene „zlate bukve“, v katere se po pravilih vpiše vsak novo-

vstopivši ud, se je zapisalo 7167 novih letnih udov, namreč od številke 234.722 do številke 241.889.

Družba razpošlje svojim udom letos 456.348 knjig. Pač častno število za mali in še tako razkosani slovenski narod! Če prištejemo te knjige onim, katere je družba sv. Mohorja od svojega obstanka že podala svojim udom, najdemo, da je Slovincem vkup poklonila 9,300.040 iztisov knjig! V istini pa je to število še precej višje, ker so tu štete samo one knjige, ki so jih prejeli udje, natisnjeni in izkazani v naših koledarjih.

Dijaško umetniško društvo „Vesna“ na Dunaju. Kakor znano, so ustanovili letos hrvaški in slovenski dijaki vpodabljaočih umetnosti na Dunaju svoje društvo z imenom „Vesna“. Društvu je namen gojiti hrvaško in slovensko narodno umetnost in razširjati razumevanje za potrebo gojenja naše domače umetnosti med narodom. Ker bo moralo društvo na tem polju orati ledino in ker je namen društva dalekosežen, se je ustanovila „Vesna“ na precej obširni podlagi. Tvoriti hoče namreč organizacijo vsega hrvaško-slovenskega dijaštva vpodabljaočih umetnosti. S pomočjo te organizacije ji bo mogoče raziskovati narodni slog na podlagi ornamentov, vzorin, arhitektoničnih, keramičnih in drugih izdelkov, nahajajočih se v hrvaškem in slovenskem narodu. Seveda bode potrebno, da bo društvo dobivalo tudi od zunaj mnogoštevilnih podpor, kajti le tako mu bo mogoče z uspehom približevati se svojemu lepemu cilju. Radi orientiranja podajamo tu odlomek iz društvenih pravil:

§ 3. Društvo je sestavljeno iz: a) častnih, b) ustanovnih, c) rednih, d) izrednih in e) podpornih članov.

§ 4. a) Častnim članom se more imenovati vsakdo, kdor si je pridobil za društvo ali sploh za razvitek hrvaških ali slovenskih umetnosti izrednih zaslug. b) Ustanovnik more postati, kdor pristopi k društveni glavnici s prispevkom 100 kron. c) Reden član more biti vsak na Dunaju živeči dijak vpodabljaočih umetnosti. d) Ako živé taki v kateremsi drugem kraju, se morejo sprejeti kot izredni člani. e) Podpornik more biti vsakdo, ki plača letni prispevek 10 K.

Medović pri Piju X. — Iz Rima se poroča, da je bil sloviti umetnik slikar Celestin Medović v avdienci pri papežu Piju X. Papež je umetnika-duhovnika kar najprisrčneje sprejel in mu celo milostno dovolil, da izdela njegov portret. S tem je hotel sv. oče pokazati svojo posebno naklonjenost hrvaškemu narodu in sploh Slovanom. Medović je izgotovil častno delo v veliko zadovoljstvo papeževu. Njegovo sliko sv. očeta bo založila tiskarna Antona Scholza v Zagrebu, ki že sprejema naročila nanjo. Slovenci, sezite po tem mojstrskem portretu Pija X.!